

Aanvullend kenmerk voor herkenning kleine larven van *Anax imperator*?

Bij het zoeken naar libellenlarven was mij al enige keren opgevallen dat de vroege stadia van de larven van de grote keizerlibel (*Anax imperator*) lichte banden hadden over het lichaam, de bestaande libellenlarvenliteratuur vermeld hier echter niets over. Aangezien ik deze lichte banden nooit heb gezien bij andere Aeshnidae is het mogelijk een aanvullend kenmerk voor de determinatie.

Het determineren van de kleinere stadia van libellenlarven kan tot problemen leiden met de huidige literatuur. Zo is het onderscheidt tussen Aeshna en Anax, de parallel of naar elkaar toe lopende achterrand van de ogen en achterhoofd, bij de vroegere stadia niet bruikbaar, de Aeshna's hebben dan ook een rechte achterrand van de ogen. Daarom is het vinden van (eenvoudige) aanvullende kenmerken gewenst.

Op verschillende locaties was het me opgevallen dat kleine larven van *Anax imperator* lichte verkleuring hadden (foto 1) en dat andere larven dit nooit hadden. Bij de grotere larven van *A. imperator* waren de lichte banden verdwenen. In de bestaande literatuur was hier echter

niets over te vinden.

Afgelopen september heb ik in de Griltjeplak op Terschelling verscheidene larven met lichte verkleuringen gevangen en gedetermineerd met de bestaande kenmerken zoals onder andere vermeld in Norhling & Sahlen (1997) en Heidemann & Seidenbusch (2002). Het doel was om zo meer inzicht te krijgen hoe consequent deze verkleuringen zijn en vanaf welke lengte ze verdwijnen. Van deze larven heb ik de kopbreedte (als maat voor de ontwikkeling van de larven, gemeten aan het achterhoofd) en de lichte delen genoteerd (tabel 1 volgende pagina). Opvallend is dat vaak het borststuk (bs) en segment 5,6 en 7 licht gekleurd zijn. De overige segmenten lijken meer willekeurig afwijkend. Hoe groter de larve hoe minder vaak het borststuk en de segmenten licht gekleurd zijn, bij de latere stadia verdwijnt deze verkleuring (mijn inschatting: vanaf kopbreedte 5mm).

Een mogelijke verklaring voor de verkleuringen zijn recente vervellingen. Na een vervelling zijn libellenlarven enige tijd lichter gekleurd. Deze verklaring is echter niet afdoende aangezien de

Tabel 1: Overzicht van gemeten larven en lichte segmenten
bs = borststuk

Larve	Kopbreedte (mm)	Lichte segmenten
1	3,1	bs, 5,6,7
2	3,2	bs, 5,6,7
3	2,8	bs
4	3,2	X
5	4	5,6
6	4	X
7	3,3	X
8	3,5	7,8
9	3,5	x
10	2	bs, 6,7,8
11	1,5	bs, 5,6,7
12	3	bs, 5,6,7
13	2,2	bs
14	3	x
15	3	1
16	2,5	bs, 5,6
17	3	bs, 1,7,8
18	3	bs,6,7
19	3	bs,1,2,3
20	3	8
21	2,8	bs,8
22	3	8
23	2,5	bs,8

Foto 1: Drie van van *Anax imperator* larven met lichte banden, de schaal geeft millimeters aan (foto: D.Schut & R.J. Koops).

larven na een vervelling binnen het uur donkerder zijn geworden en nooit enkele segmenten licht blijven

maar het gehele lichaam gelijkmatig verkleurt (eigen waarneming).

Wat dan wel een afdoende verklaring is weet ik niet. De tabel laat natuurlijk een zeer beperkt aantal larven zien. Mogelijk verandert het beeld als meer waarnemingen toegevoegd worden. Daarom roep ik via dit stukje mensen op extra op te letten bij het

determineren van (kleine) Aeshnidae en eventuele andere soorten met verkleuringen aan mij door te geven. Mocht iemand meer weten over de oorzaak van de verkleuringen dan hoor ik dat natuurlijk ook graag. Hopelijk komt er zo meer duidelijkheid over het gebruik van de lichte banden als determinatiekenmerk.

Literatuur:

Kennis gezocht voor Jeugdbonden

Als contactpersoon voor de jeugdbonden voor natuurstudie (NJN en JNM) bij de NVL ben ik op zoek naar mensen die potentieel activiteiten van de jeugdbonden van kennis zouden willen voorzien. Het plan is daarom een lijst op te stellen van mensen met voldoende kennis die excursies willen leiden of willen vertellen over libellen.

De lijst schept geen verplichtingen en blijft bij mij, als verantwoordelijke persoon, om het rondzwerven van persoonlijke gegevens te vermijden. U loopt dus geen gevaar te pas en te onpas gebeld te worden.

Lijkt het u leuk om een keer een activiteit van de NJN of JNM te begeleiden? Stuur dan een e-mail met uw

telefoonnummer en/of e-mail adres en de regio waar u woont.

Douwe Schut
Contactpersoon jeugdbonden
d.schut@student.ru.nl

Voortplanting Zuidelijke keizerlibel in Nederland

Pas uitgeslopen Zuidelijke keizerlibel Beuningen (Foto Inge van Bakel)

De opmars van zuidelijke libellensoorten in Nederland lijkt maar geen einde te kennen. Eerder dit

jaar werd al duidelijk dat de zuidelijke keizerlibel (*Anax parthenope*) zich in 2006 voor het eerst in Nederland heeft voortgeplant. Een vers uitgeslopen mannetje werd door Pepijn Calle op 6 september waargenomen bij de Asseltse Plassen nabij Roermond. Afgelopen week werd bekend dat er op een tweede plek een zuidelijke keizerlibel van Nederlandse bodem is waargenomen. Op 27 augustus werd in de uiterwaarden van de Waal bij Beuningen door de 11 jarige Siman van Dijk een vrouwtje gevonden dat bezig was met uitsluipen. Deze bijzondere gebeurtenis werd uitgebreid gevolgd door een groep kinderen tijdens een waterbeestjesexcursie. Na het uitsluipen werd het dier gefotografeerd. Leo van Dijk merkte later op dat het wel eens om de zuidelijke keizerlibel kon gaan en zette de foto op het forum van De Vlinderstichting.

Bron: VLINDERSTICHTING

Libellenstudiedag 2007!!!

Zo langzamerhand heeft iedereen een nieuwe agenda voor het komende jaar. De een heeft nog geen enkele afspraak voor volgend jaar staan en bij de ander is januari al weer compleet volgeboekt. Daarom nogmaals de herinnering dat er zaterdag 31 maart 2007 de libellenstudiedag wordt georganiseerd. Dé dag in het jaar om weer eens lekker met de neus op de feiten gedrukt te worden (De winter zorgt voor een kennis dip). Maar ook een dag om je netwerk uit te breiden en ideeën en uit te wisselen. Komt dus allen!

Gedragsregels NVL

Al geruime tijd is er sprake van het opstellen van gedragsregels voor de leden van de NVL. Hierin moet verwoord worden wat wel en niet verantwoord is als het gaat om het fotograferen, vangen of anderszins verstoren van libellen. Wat zegt de wet hierover? En wat vinden wij als NVL nog toelaatbaar?

Een groot deel van de tekst hiervoor is af, maar de puntjes moeten nog even op de i gezet worden. De tekst zal daarom in de NVL-Nieuwsbrief van februari